

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 122, GOD. V, BEOGRAD, UTORAK, 15. MAJ 2012.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 19. juna

MIXER

Piše: Tanja Petrović

MISLITI JUGOSLAVIJU U DANAŠNJOJ EVROPI...

U oktobru 2011. godine je u Beogradu umro Radomir Konstantinović, književnik i filozof, dosledni borac protiv nacionalizma i jedan od najaktivnijih članova Nezavisnog udruženja jugoslovenskih pisaca koji su krajem osamdesetih godina pokušavali da se odupru nadolazećem nacionalističkom ludilu. Još jedan angažovani član udruženja, pisac Pavle Ugrinov, u svom dnevniku navodi da se Konstantinović, pošto je pročitao dokumente za osnivačku skupštinu udruženja, usprotivio tome što se u njima Jugoslavija tretira isključivo kao geografski pojam i podvukao da je „Jugoslavija za nas i nešto više, i nešto dublje, i nešto ne samo objektivno već i lično, pa je ne bi trebalo svoditi na geografski pojam“.

U godini Konstantinovićeve smrti navršilo se i dve decenije od raspada Jugoslavije. Već toliko dugo Jugoslavija nije više (ni) geografski pojam, ali se čini da pitanje kako o njoj razmišljati sve više dobija na značaju.

JUGOSLAVIJA KAO OBJEKAT ISTORIJE

Kao nadnacionalna politička tvorevina, Jugoslavija ima precizan datum nastanka i, mada se vreme njenog nestanka može utvrđivati po različitim kriterijumima, danas je nedvosmisleno deo prošlosti i istorijska činjenica. Iako je država pod imenom Jugoslavija postojala i pre Drugog svetskog rata i posle 1991. godine, danas se ime Jugoslavija, ukoliko nije markirano nekom drugom odrednicom, najčešće odnosi na socijalističku federativnu državu nastalu 1943. i nestalu 1991. godine.

Kao objekat istorije, Jugoslavija podleže tipičnim procesima istorizacije: postaje predmet historiografskih pregleda i naučnih analiza i smešta se u muzejske arhive i na izložbe. Zbog načina na koji se država raspala, akademska literatura koja se bavi „smrću“ Jugoslavije daleko je opširnija od one koja se bavi njenim „životom“. Kad su u pitanju i „život“ i „smrt“ Jugoslavije, pažnja istraživača posvećena je prvenstveno političkim i institucionalnim aspektima funkcionisanja države i/ili njenog kolapsa, dok su iskustvo svakodnevnog života i popularna kultura teme koje se pojavljuju retko i tek u poslednje vreme.

Muzejske izložbe i narativi o Jugoslaviji kao konkretnom i, što je još važnije, završenom istorijskom događaju, oblikuju se po pravilu kroz prakse karakteristične za „autorizovani diskurs kulturne baštine“ (termin preuzet iz kritike kulturne baštine Laurajanne Smith) i pripadaju paradigmi u kojoj se kroz sakupljanje i izlaganje artefakata još izrazitije ističe njena nedvosmislena pripadnost prošlosti.

Istorizacijom Jugoslavije, njenim svođenjem na istorijski činjenicu, definisanjem kroz vremenski raspon ograničen početkom i krajem, Jugoslavija se uključuje u linearni, historiografski ili muzejski, narativ. Kao što se dešava sa drugim muzejskim narativima, poput na-

rativa o modernizaciji i industrijalizaciji, istorizacijom i muzealizacijom se priča o Jugoslaviji „smiruje“, potiskuje u završenu i nedvosmisleno prošlost čime joj se oduzima svaka mogućnost za intervenciju u sadašnjost. Svođenje priče o Jugoslaviji na skup podataka, predmeta i dokumenata trebalo bi da nam pruži distanciranu i objektivnu sliku o tome šta je značilo živeti u Jugoslaviji, a pri tome se ignoriše činjenica da je za čitave generacije građana na prostoru bivše Jugoslavije to deo proživljenog iskustva. Generacije bivših Jugoslovena tako i same postaju objekti prošlosti – njima se (u sprezi saraširenom „totalitarnom paradigmatom“ prema kojoj socijalistički subjekti ne mogu biti legitimni politički akteri u budućnosti jer su se dobrovoljno ili bez mnogo razmišljanja podredili totalitarnom sistemu) praktično oduzima mogućnost pregovaranja o sadašnjosti i budućnosti sa pozicije koja bi ozbiljno uzela u obzir njihovo socijalističko iskustvo. I pomenuta malobrojna istraživanja svakodnevnog života u Jugoslaviji često učestvuju u „zaključavanju u prošlost“ postsocijalističkih subjekata, na šta upozorava slovenački filozof Gal Kirn, navodeći da ta istraživanja često imaju za cilj „potvrđivanje teze da su čak i u vreme socijalizma ljudi živeli normalnim životom. To potvrđivanje možemo sažeti u jednu rečenicu: sada, kad je doba socijalizma zauvek prošlo, možemo barem tvrditi da su ljudi u njemu živeli dostojnim odnosno normalnim životom. I oni su bili samo ljudi“.

Kada se posledice istorizacije Jugoslavije postave u kontekst simboličke geografije savremene Evrope, do izražaja dolazi već poznati mehanizam legitimizacije kolonijalnih odnosa i praksi po-

Fotografije u broju: Vera Vujošević

moću *alohronizma*, predstave prema kojoj drugi žive u drugom vremenu: „međunarodna zajednica“ bivše Jugoslovene vidi kao nesamostalne i nedorasle političke subjekte, što otvara put za primenu eksperimenata i uvezenih modela u oblikovanju njihove društvene realnosti i budućnosti. Pri tome se u potpunosti ignorišu lične i kolektivne želje, afiniteti, ideje i snovi koji građani na prostoru bivše Jugoslavije nose kao prtljag iz prošlosti.

U redefinisanoj odnosa između društava bivše Jugoslavije kroz proces „evropeizacije“, ignorisanje prošlosti proizvodi sličan kolonizacijski učinak. Kolonijalni odnos „evropske Slovenije“ prema ostatku bivše Jugoslavije ogleda se kako u konkretnim državnim i institucionalnim politikama (recimo u slučaju sezonskih radnika), tako i na nivou produkcije znanja. Predstava o Srbiji se u Sloveniji svodi na stereotip o hedonističkom raju, zemlji iracionalnih, nasilnih i temperamentnih ljudi sa ležernim odnosom prema vremenu i radu. Srpska kulturna produkcija koja na-

MIXER

Tanja Petrović: Misliti Jugoslaviju u današnjoj Evropi...

antiCEMENT

Miloš Živanović: Arben peva posle rata

ARMATURA

Saša Ćirić: Duh iz kontejnera

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Nestali

Predrag Lucić: Treći čovek

BLOK BR. V

Radovan Popović: Primeri

lazi put do slovenačke publike ograničena na filmove Emira Kusturice i Srđana Dragojevića, trubačke orkestre i turbo folk – na ono čime se održava slika o Srbiji kao društvu iz drugog vremena. Za drugačije, refleksivne glasove iz Srbije, kritička literarna dela mlađe generacije srpskih pisaca i alternativnu muzičku scenu – za sve ono što bi takvu sliku o Srbiji dovelo u pitanje, nema mesta niti preteranog interesovanja.

U procesu „evropeizacije“ bivših jugoslovenskih društava, jugoslovenska prošlost se ne samo svodi na puku istorijsku činjenicu, nego često biva potpuno izbrisana. To brisanje, sveprisutno u institucionalizovanim praksama istorijskog re-

vizionizma, doživljava se kao neophodno čak i kada su u pitanju prostori koji su u periodu socijalizma predstavljali tačke alternativnog i kosmopolitiskog, poput beogradskog Doma omladine, gde je prilikom renoviranja sa mermerne ploče pored ulaza izbisan podatak da je izgrađen uz podršku Josipa Broza Tita, a Pogon Doma omladine preimenovan u Sala Amerikana. Ovakvi primeri osvetljavaju tačke u kojima „evropeizacija“ ne predstavlja alternativu nacionalističkim, patriotiskim diskursima i praksama i nasleđu devedesetih godina 20. veka, nego ih podržava i obezbeđuje im legitimnost.

JUGOSLAVIJA KAO ISKUSTVO I KAO SEĆANJE

Još jedan efikasan način da se jugoslovensko iskustvo isključi iz pregovaranja o sadašnjosti i budućnosti je njegova trivijalizacija, ritualizacija, i komodifikacija uključivanjem u „industriju komunističkog isku-

stva“. Osnovna premisa ovih postupaka je depolitizacija tog iskustva i praksi sećanja: oni se ograničavaju na sferu privatnog, ličnog i sentimentalnog, ili pak svode na objekte masovne popularne kulture i potrošnje.

Svođenje jugoslovenskog iskustva na depolitizovane priče, trivijalne sentimente, kičaste zbirke predmeta iz doba socijalizma i bižarne komemoracijske prakse utvrđuje razumevanje afekta i emocija kao prepreke za legitimno političko delovanje. Postsocijalistički subjekti koji svojoj prošlosti pristupaju sa velikom količinom emocionalnog ulaganja predstavljaju se kao nesposobni ili nezainteresovani za artikulaciju politički relevantnih poruka i zahteva, a njihovi pokušaji jugoslovensko iskustvo ugrade u politike budućnosti odbacuju se kao sentimentalna, opsesivna i neproduktivna okrenutost prošlosti. Međutim, nasuprot popularnim kategorizacijama, emocije ne predstavljaju suprotnost racionalnom, niti prepreku za političko delovanje: kao što ističe Hugh Raffles, „odnosi, znanja i prakse nisu određeni samo društvenom mo-

eurozine

KPK Beton je član Eurozine medijske mreže

ći i diskursima, nego i emocijama. To nas upozorava na činjenicu da su emocije, mada promenljive, takođe i sveprisutne, i kao takve stalno iznova određuju samu racionalnost“.

Baš kao i „objektivni“ narativi o Jugoslaviji kao istorijskoj činjenici, i ovakvi pristupi „zaključavaju“ nosioce jugoslovenskog iskustva u prošlost iz koje nije moguća nikakva legitimna intervencija u sadašnjost i autonoman pristup vlastitoj budućnosti. Time se, kako ističe Gal Kirn, „blokira svaka emancipacijska politika, svaka kritička rasprava i političko delovanje koje bi bilo usmereno na traženje istinske alternative sadašnjoj konjunkturi kapitalokratije“. Ništa manje važno, time se iz pregovaranja o sadašnjosti i budućnosti isključuje afektivni impuls zasnovan na različitim oblicima sećanja na socijalizam i vrstama jugoslovenskog iskustva – a bez tog impulsa prošlost se može opisati samo svršenim glagolskim oblicima – ona se šalje u istoriju, postaje deo hladnog, linearnog istorijskog narativa i oduzima joj se pokretačka snaga i mogućnost da interveniše u sadašnjost i utiče stvaranje drugačijih, prihvatljivijih vizija budućnosti. Upravo zbog kapaciteta da interveniše u sadašnjost, da „uznemiruje“ i stvara pukotine u normalizovanim narativima, insistiram na tome da jugonostalgija kao specifična konfiguracija afekta i emocija jeste produktivna analitička kategorija i važan način mobilizacije socijalističkog nasleđa u političkim pregovaranjima o sadašnjosti i budućnosti. Kao i drugi oblici nostalgije uostalom – tako Elisabeth Blackmar piše o uznemiravajućem potencijalu nostalgije koju emaniraju fotografije industrijskih ruševina u SAD.

JUGOSLAVIJA KAO UTOPIJA

Na suprotnom polu pristupa Jugoslaviji kao istorijskoj činjenici stoje interpretacije pozivanja na jugoslovensko iskustvo u kojima se odbacuje relevantnost istorijske podloge. U njima se insistiranje na socijalističkoj prošlosti razume ne kao žal za izgubljenom prošlošću, nego kao prizivanje prošlosti koja nikada nije postojala, odnosno kao utopija. Breda Luthar i Maruša Pušnik ističu da je jugonostalgija zapravo „projekcija utopijske prošlosti na budućnost u postsocijalističkim društvima nastalim od Jugoslavije. Ono što se naziva nostalgijom je prenošenje utopije – idealnog društvenog uređenja, blagostanja i uspeha, reda i sigurnosti – na svakodnevnicu i nesigurnost današnjih životnih uslova“. Prema njihovom mišljenju, takva jugonostalgija „može da ponudi utehu kroz utopijsku viziju stabilnosti, pravde i sigurnosti pozajmljenu iz fantazija o prošlim socijalističkim svetovima“.

Problem tumačenja jugonostalgije kao utopije leži u tome što ono ignoriše iskustveni, proživljeni aspekt ove prošlosti – jugoslovensko iskustvo je za generacije Jugoslavena još uvek važan deo ličnih biografija. Njima se na taj način uskraćuje mogućnost da se pozovu na one aspekte tog iskustva koje žele da istaknu ne kao zamišljenu, nego kao *doživljenu* alternativu današnjim društvenim odnosima i preovlađujućim vrednostima. I u ovom interpretativnom okviru građani društava na prostoru bivše Jugoslavije predstavljaju se kao nesposobni da deluju kao legitimni politički subjekti, da razlikuju fantaziju od „objektivne prošlosti“, proživljeno od izmišljenog. Akcenat na idealizaciji jugoslovenske prošlosti, na njenom udaljavanju od proživljenog i izjednačavanju sa fantazijom, ima efekat uporediv sa totalizirajućim efektom „totalitarne paradigme“ razumevanja sećanja na socijalizam o kome govori istoričarka Marija Todorova, ističući da „preovlađujući ideološki tretman želi da nas ubedi da je to sve dolazilo u paketu: da ne možeš imati stalni posao bez nestašica, mir među različitim etničkim grupama bez prisilne homogenizacije, ili besplatnu zdravstvenu zaštitu bez totalitarizma. I pošto po takvoj interpretaciji ne možeš želeti deo a da ne želiš celinu, svako pozitivno pominjanje socijalističke prošlosti postaje ideološki sumnjivo“. Tako i bivši Jugoslaveni ne mogu da ukažu na vrlo konkretne pozitivne aspekte jugoslovenskog socijalizma o kojima govore sa puno emocionalnog ulaganja i na osnovu sopstvenog iskustva, a da ne budu optuženi za ideološko slepilo, idealizaciju totalitarne prošlosti, ili želju za povratkom u socijalizam. Takav pristup odbacuje značaj i potencijal intimnog znanja kao važne socijalne kategorije: znanje zasnovano na ličnom iskustvu i prošlost kao prostor intimnosti (shvaćene široko, kao prostor emocije i afekta) imaju značajnu ulogu u političkim pregovaranjima na različitim društvenim nivoima. Bez obzira na sve ovo, tumačenja utopije kao naličja jugonostalgije zaslužuju posebnu pažnju zato što se u njima uspostavlja direktna veza između jugoslovenske prošlosti i budućnosti. Pogled na jugonostalgiju kao na utopiju nostalgiji priznaje da ima pokretačku snagu i da može biti oruđe i emancipacije; po rečima Mitje Velikonje, ona ne služi samo „vidanju starih rana nego uzorkuje pukotine u onome što trenutno dominira“. Insistiranje na određenim aspektima i značenjima jugoslovenske prošlosti, koji kao takvi u vreme socijalizma nisu nužno bili prisutni ili relevantni, građanima društava na prostoru bivše Jugoslavije daje ne samo glas za otpor dominantnim vrednostima i društvenim

odnosima, nego i mogućnost za uobličavanje *alternativnih* vizija, odnosa i narativa. A ta mogućnost je danas, u vreme normalizovanih i normativnih diskursa i hegemonih odnosa moći, od suštinskog značaja. *Jugoslaveni*, etnonim koji je u vreme Jugoslavije predstavljao neutralno, nemarkirano određenje za njene građane, danas postaje ne samo uvreda koju će (u paketu sa „jugonostalgijarima“) nacionalističke elite pripisati svojim protivnicima, nego i sredstvo čijom reapropriacijom građani stvaraju alternativu preovlađujućim nacionalističkim i provincijalnim modelima identifikacije u postjugoslovenskim svetovima. Dragan Markovina, profesor Splitskog univerziteta, tako gradonačelniku Splita Željku Kerumu, za koga su urbani Jugoslaveni najveći protivnici i, naravno, najveći neprijatelji Hrvatske, poručuje da „urbani Jugoslaveni doista postoje i svuda su oko Vas. Postoje u kulturnom razumijevanju, samorazumljivoj komunikaciji, identičnim obrascima odrastanja i društvene stvarnosti, ali prije svega postoje u zajedničkim snovima za pravednijim i ljepšim življenjem svih nas zajedno na ovim nesretnim prostorima bivše države. Tu su vam oni, gdje god da svrnete pogled, samo nemojte brinut. Nema straha od ugroze. Oni su naime, sve ono što vi i takvi poput vas nikada nećete biti“. Jugoslaveni, dakle, nisu „sporni ostatak prošlosti“, nego društveni akteri koji zahtevaju drugačiju viziju budućnosti. Ovakva samoidentifikacija nije samo akt intimnog prepoznavanja sličnosti – to je artikulirano političko delovanje, čega je bio svestan i politički establišment u Srbiji koji je građanima na popisu 2011 godine uskratilo mogućnost da se izjasne kao Jugoslaveni, iako je prema popisu iz 2002. godine u Srbiji bilo 80.721 Jugoslavena.

Alternativa postojećim, hegemonim i normativnim diskursima podjednako je nophodna i na evropskom planu gde, uprkos političkim elitama koje insistiraju na tome da je današnja Evropa, ovakva kakva jeste, jedina moguća i održiva, građani Evrope sve češće i na najrazličitije načine poručuju da je neophodno otvoriti prostore za pluralizaciju ideja i diskursa o Evropi i ozbiljno shvatiti nove i alternativne modele političke organizacije i delovanja. Zato i današnju evropsku krizu treba shvatiti ne samo kao još jednu (negativnu) paralelu između Jugoslavije i Evrope, nego i kao na priliku za novo i drugačije promišljanje Evrope i evropejstva ■

Iz knjige *YUROPA: Jugoslovensko nasleđe i politike budućnosti u postjugoslovenskim društvima*, koju će uskoro objaviti Fabrika knjiga (Beograd)

antiCEMENT

Piše: Miloš Živanović

ARBEN PEVA POSLE RATA

Odmah da se razumemo: poezija Arbena Idrizija mi je toliko bliska da bih je u najvećem delu mogao potpisati (uz jednu značajnu ogradu; mene nije progonila srpska „policija“, bar ne na taj način i tako drastično). Zato ne mogu da izričem vrednosni sud – jednostavno, taj se posao samo tako i može raditi.

Pisao mi je nedavno prijatelj i sjajan pesnik, Siniša Tucić, povodom jedne moje pesme, i rekao nešto što bih ja ponovio za Arbena Idrizija: čini mi se kao da si pisao i u moje ime. Odgovorio sam Siniši da i nemam neki naročiti osećaj autorstva, svojine nad pesmom. Ona živi svoj život, među ljudima i njihovim napisanim i nenapisanim pesmama. Možda je to zato što su nas učili da je „autor mrtav“. Arben je, srećom, živ, uprkos naporima mojih sunarodnika. A njegove pesme žive među živim i mrtvim ljudima, njegovim i mojim sunarodnicima, negde ispod pepela zgarišta. Verovatno najintenzivnije među onim poluživim, ne-mrtvim, preživelim

ali natovarenim tako teškim bremenom da nikada neće moći da zaborave ono što moraju da zaborave kako bi zaista i nastavili da žive i pustili vreme da teče dalje.

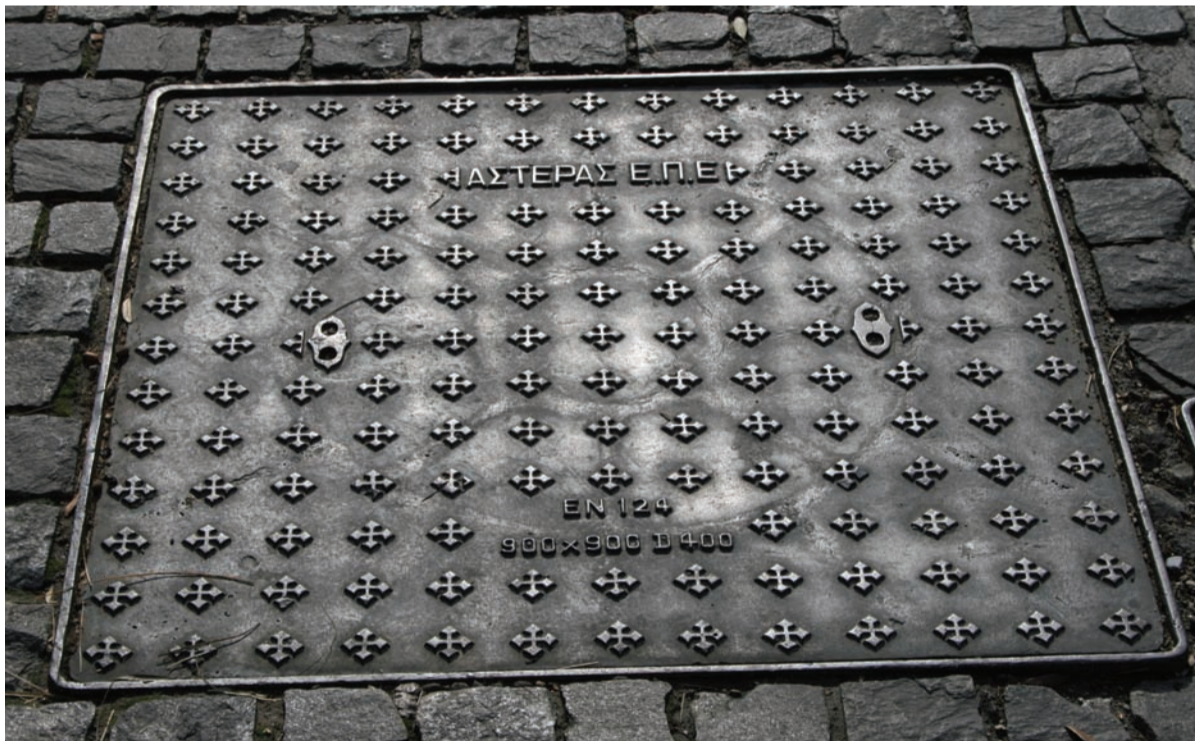
Upoznali smo se u Lajpcigu, ja sam govorio na engleskom i srpskom, a on čini mi se na albanskom i italijanskom – sećanje je preliveno alkoholom, ali mislim da smo se ipak razumeli. Zato što sam poeziju upoznao pre čoveka, zahvaljujući vrednim prevodiocima. Čovek koji je stajao iza tako strašne poezije je tih, jezivo tih. Taj raskorak učinio je pesme još strašnijim. Kako bi Jack White otpjevao, *Truth doesn't make a noise*. Ali muzičar onda nagazi gitariski procesor i njegova gitara, ironično, počne da ječi i ispušta gromove, kao što Arbenove pesme tresu čitaoca kao zemljotres.

I to čine u celom dijapazonu, od intimnih introspektivnih agonija (žalim za ženom koja se spasila tako što me je napustila) do ratnih zapisa na ivici podnošljive umetnosti (policijski rafal u grudima umobolnog čoveka iz kolone albanskih izbeglica) i razornog demaskirajućeg udara na „svoju“ nacionalizam (zveri vole otadžinu).

Mislim da je snaga ove poezije u njenoj tvrdog referencijalnosti. Pogodno nastrojeni čitalac svakako neće ostati zapitan, o čemu dovraga priča ovaj pesnik.

Arben Idrizi nema nikakav problem da jasno napiše kako je srpski policajac pucao u izbeglice, stilski ostvareno ali bez suvišnog metaforisanja. Takođe nema nikakav problem da pobednike okarakterise kao halapljive životinje, koje od nove otadžbine očekuju bogatstvo i moć.

Ovaj pesnik problem locira precizno: to je zgarište, ostatak i rezultat rata, podjednako zgarište

kuće i zgarište ljudskog života (Kosovski haiku: Iz zgarišta kuće diže se oštri dim, ali ne iz dimnjaka). A mir, to je nužno zlo – za sve umešane strane.

Kako opstati na zgarištu, kako opisati svet zgarišta, kako na zgarištu pevati o ljubavi, o suncu, o dunjama na ormanu – što Breht reče: o svemu onome što čoveka čini čovečnim. Sa tim neopisivim teretom nose se stihovi Arbena Idrizija, pesnika koji je iz prve ruke saznao da prvo značenje rata jeste vanredno stanje koje suspenduje pravo i nečija privatna i otvoreno koristoljubiva moralna načela uzdiže do nivoa zakona.

Čitajući ovu poeziju, setio sam se kako je Bekim Fehmiu pre desetak godina recitovao pesmu „Čovek peva posle rata“.

***

...ukradeni znoj prolivena krv nacionalističko pranje mozga
i policija i vojska
i sneg i led na zemlji
i u mojoj duši.

Može li jasnije od ovoga? Nisam kritičar i pogled mi ne seže u večnost ne bi li procenio neprolaznu lepotu nekih stihova, ali što bi naši stari rekli: *It doesn't get much better than this* ■

ARMATURA

Piše: Saša Ćirić

DUH IZ KONTEJNERA

Prvi put posle petog oktobra senka ozbiljne sumnja pala je na regularnost izbornog procesa u Srbiji. Preciznije rečeno džak sumnje koji se pojavio iz kontejnera i rasuo se pred televizijskom publikom. Da li je moguće da su demokrate posegle za onim istim metodama kojima je Milošević režim, uz poništavanje izbornih rezultata i policijsku represiju, želeo da produži vlastiti predsmrtni grč ili je mahanje šarenim listićima nastavak naprednjačke operete i novi čin posle štrajka glađu, stiropor-protesta njihovog lidera ili problema koji ima da se seti imena svog (svojih) fakulteta? Republička izborna komisija je odbacila zahtev naprednjaka da se ponište izbori na svim nivoima sa obrazloženjem da „komisiji nije poznato gde je pronađen džak koji pominje podnosilac prigovora, ni ko ga je pronašao, kao ni njegova eventualna sadržina“. Tomislav Nikolić je najavio protestno odustajanje od izborne trke, pristalice naprednjaka i Dveri protestovali su na ulicama a Čedomir Jovanović je pozvao Nikolića da učestvuje u drugom krugu izbora i time „omogući red i stabilnost u Srbiji“. Najgore što Srbiji može da se desi jeste da negativnom odlukom RIK-a na zahtev naprednjaka bude stavljena tačka na slučaj džaka sa listićima iz kontejnera i odustane se od istražnih radnji koje bi osvetlile da li je reč o organizovanom lažiranju izbora u režiji Demokratske stranke ili o naprednjačkoj kleveti. Utoliko pre što razmere izborne krađe od 3.000 listića nisu tolike da mogu da delegitimišu ceo izborni proces, što će svakako biti slučaj ako se sadržina džaka ne ispita i utvrdi poreklo i autentičnost pokazanih listića. Mahanje listićima i najava bojkotovanja drugog izbornog kruga uz organizovanje masovnih građanskih protesta svakako jeste deo predizborne kampanje koja služi motivaciji i povećanju vlastitog biračkog tela. Ipak, posle nesuvislih kontroverzi oko biračkog spiska kada je tik uoči izbora saopšten tačan broj birača i sumnjive legitimnosti treće predsedničke kandidature Borisa Tadića, nasuprot Ustavu koji predviđa dva mandata po glavi kandidata, Tadićev potencijalni izborni uspeh bio bi trajno narušen famom o (nedokazanoj) izbornoj krađi, dok bi nas mogući protesti uveli u period smutnje i uspona desnice i to na fonu njihove borbe za elementarne demokratske vrednosti.

BAUK MEDIJI I KLIN KOALICIJA

Po prvi put izborni proces prati i otvorena, blago rečeno, navijačka uloga korporativnih medija, u prvom redu tabloida Press i dnevnog lista Blic, koji su prednjačili u negativnoj kampanji usmerenoj prema naprednjacima i njihovom lideru i kandidatu za predsednika Srbije. Po prvi put je i Demokratska stranka i Boris Tadić koji je dugo gradio vlastiti lik odmerenog i „pozitivnog“ političara posegao za pretresanjem prljavog veša svog protivnika, gradeći glavnu liniju napada na ratnohuškačkoj prošlosti, šovinističkim izjavama i nepouzdanom karakteru Tomislava Nikolića, političara sklonog prejakim i neodmerenim izjavama, poput ove o podizanju nove narodne bune zbog izborne krađe, i brzom i potpunom reteriranju od svojih ideja sa obrazloženjima koja čak i kod njegovih pristalica ne mogu proizvesti utisak koji nije baziran na neozbiljnosti.

Pobeda Borisa Tadića utoliko je očekivanija, ne samo zbog minimalne i neočekivane prednosti koju je ostvario u prvom izbornom krugu ili zbog podrške bivših i budućih koalicionih partnera za novu Vladu Srbije, u širokom rasponu od Ljajića, Ugljanina, Čanka, Dačića, Dinkića do Čedomira Jovanovića. Ovonedeljna glavna dilema jeste svakako da li će pobrojani indikatori u koje spada i dezorijentisanost naprednjačke predizborne strategije dovesti do očekivanog ishoda i *putinovski* trećeg Tadićevog mandata, da bi nas već od 21. maja sačekala obnovljena dilema o sastavljanju nove Vlade. Odnosno do pitanja hoće li ojačani Da-

BETONJERKA MESECA

Ivica Dačić na premijerskom mestu Zorana Đinđića. To se zove preokret.

Listić Belić

čić, koji ne prestaje da se kao nepokajani kolovođa bivšeg režima verbalno izživljava nad tekovinama demokratskog preobražaja Srbije (izjava da mu se DOS već smučio i da ne zna da je 5. oktobar 2000. išta dobro doneo Srbiji – kao da i sam nije nus proizvod tog istog petog oktobra) i dalje atakovati na mesto premijera i da li će društvo demokratama i socijalistima u novoj vladi činiti LDP i/ili URS. Ako se nova koalicija usudi kako je najavljavano po nekim medijima da Vuka Jeremića zameni Čedomirom Jovanovićem na mestu ministra spoljnih poslova, mada su se ozbiljni glasovi otpora da LDP uopšte uđe u Vladu čuli već posle objavljivanja prvih izbornih rezultata, to bi mogla da bude najava ozbiljnijeg zaokreta u makar regionalnoj politici Srbije u smislu spuštanja tenzija u odnosima Beograda prema Sarajevu i Prištini. Druga suštinska stvar ticaće se spremnosti nove Vlade na bolne i nepopularne mere budžetskih restrikcija ili povećanja nekih poreza a možda i početka reforme državne uprave, što bi bilo naročito bolno u socijalnom smislu budući da su birokratija i državne službe po mnogim mestima u Srbiji glavna privredna grana i jedini stabilan izvor prihoda.

NOVA GRAĐANSKA ALTERNATIVA

U nedelju, kad ovaj tekst nastaje, Nikolić je odustao od bojkota izbora ali ne i od protesta protiv onoga što SNS i Dveri nazivaju izbornom krađom. Sumnjivi listići iz kontejnera su predati policiji uz otkriće da potiču iz južnog Banata a ne iz Zaječara. To ukazuje na naprednjačko odustajanje od igranja vatrom političke destabilizacije zemlje, koja uistinu može biti kratkotrajna i besmislena. Mogući ili verovatni izborni poraz na predsedničkim, a samim tim i na parlamentarnim izborima, ovu stranku bi trebalo da podstakne na nove korake u unutrašnjim reformama i programskoj profilaciji ka stranci modernog desnog centra. Ako se to desi, tek tada će moći da računa na nove glasove i na realnu mogućnost ne samo da osvoji izbore već i da njihova pobeda ne bude bauk ni za građane koji su izneli petooktobarske promene ni za Evropu.

Iako je u međuvremenu došlo do očekivanog osporavanja snage belih listića, njihov broj je nesumnjivo porastao na ovim izborima a njihova negativna uloga kažnjavanja otuđenih centara bliskih demokratskih partija je završena. Dobar je tajming da se razmišlja o formiranju nove građanske alternative, ne nužno odmah stranke, čija bi dužnost bila da kritikuje sve ono što usporava proces evro-integracija i modernizacije Srbije. To bi bio još jedan od retkih pozitivnih ishoda ovih opštih izbora, posle kojih nas uz personalne promene u garnituri Vlade, očekuje još mnogo toga istog.

Puzajuća evolucija u Srbiji i dalje nema alternativu ■

Koalicija okupljena oko Borisa Tadića raspisuje konkurs za radno mesto

Izvršilac predizbornih obećanja

Od kandidata se očekuje da u privatnom vlasništvu poseduje sledeće osobine, vrline i kvalitete:

spособnost da od jednog dinara pravi dva prostom deobom, veštinu da nahrani hiljade gladnih usta sa dve-tri girice, da otvori tri-četiri stotone hiljada radnih mesta, poznavanje alhemije i pretvaranja olova u zlatne poluge, da leći uzete i kljaste, da stvori jake regione u jakoj Srbiji, da pretvara vodu i vino, veštinu da smanji administraciju na razumnu meru a da nikog ne otpusti, sposobnost istovremenog pojavljivanja na dva-tri mesta, da bude istovremeno član partije i borac protiv partokratije, veštinu razdvajanja srpskog mora, da privuče desetak milijardi direktnih stranih investicija s Marsa, sposobnost da oživljava mrtve, da otvori nekoliko miliona malih porodičnih preduzeća i da odvede izabrani narod u obećanu zemlju Dembeliju.

Na konkurs mogu da se prijave svi superheroji, polubogovi, mitska bića, kao i svi oblici života koji poseduju natprirodne sposobnosti.

Ljudska bića koja se prijave na konkurs automatski će biti diskvalifikovana zbog neposredovanja adekvatnih kvalifikacija.

Od kandidata koji prođe na konkursu očekuje se da radi besplatno i da ne bude na teretu poreskih obveznika i obveznica (Bog će mu platiti).

Konkurs se raspisuje pod sloganom „Bog čuva Srbe, Srbi ne čuvaju nikoga“.

U organizaciji KPZ **BETON** & Qendra Multimedia

održan je

polip - International Literature Festival
u Prištini

11-13. Maj 2012.

Tema festivala

GRANICE POLITIKE, POČETAK PO-ETIKE

Pojam granice se tokom poslednjih godina nametnuo kao politički *fenomen* i *realna prepreka* u komunikaciji, putovanju, političkim procesima ali i književnoj i kulturnoj razameni uopšte. Tokom prošlog leta je izbila kriza na graničnim prelazima Jarinje i Brnjak a ionako neuspešni pregovori između Beograda i Prištine ušli su u novu fazu krize. Uprkos tome, književne alternativne grupe iz ovih centara su u protekle dve godine uradile čitav niz sesija, tribina i prezentacija antologija koje su objavljene kao prvi uzajamni prevodi nakon skoro četiri decenije odsustva i bilo kakve želje da se nametnute *granice* u komunikaciji pređu. Festival **polip** je međunarodnog karaktera i njegova tema bila je dekonstrukcija pojma granice, prevazilaženje blokade u nama samima, blokade koju je mnogo teže razgraditi od onih koje poslednjih meseci niču na putevima, mostovima i političkim izborima. Festival je okupio autore i autorke sa Balkana, iz Velike Britanije i Nemačke.

Organizovana su javna čitanja, diskusije na teme uspostavljanja nove književne komunikacije, suočavanja s prošlošću, kao i pozicije nezavisnih intelektualaca i umetnika u posttraumatskim društvima. U okviru Festivala, objavljeno je i specijalno izdanje **Betona**, i to dvojezično (albansko-engleski), koji je obuhvatio tekstove svih učesnika Festivala.

Takođe, prevedene su i dve knjige pesama: Miloša Živanovića: *Lirika pasa* – na albanski i Arbena Idrizija: *Pesme* – na srpski.

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

NESTALI

Nestali. Išezli. Nigde ih nema.
Kao da su u zemlju propali.
Bez traga i glasa.
Kao da ih je zemlja progutala.
Nema ih ni od korova.
Nigde nikog.

Izgubili se.
Negde smo ih zaturili.
Zalutali u lavirintu minskog polja.
Istopili se pod kišom olova.
Skoknuli do logora po cigarete
i nikad se više nisu vratili.

Ni živi ni mrtvi. Nešto između.
Postoje još samo na spiskovima.
Pretvoreni u brojke i slova.

Iza njih su ostale prazne stolice.
Prazni rukavi, prazne nogavice.
Prazne police u kućnim
bibliotekama.

Nestali. Išezli. Nigde ih nema.
Kao da su u književnost propali.

Tražili smo ih između redova.
U pričama koje začaravaju
pripovedanjem.

U pesmama koje su pojele sunce.
Na unutrašnjoj strani jebivetra.
Među providnim anđelima od
neprobojnog stakla.
Na otrovnom vrhu ludog koplja.
U sendviču od vojničkog hleba i
vučjeg jezika.

Glasovi iskoni ne govore o njima.
U romanu-državi ne primaju
emigrante.

U pradavnim počelima tamnine
ne vidi se prst pred nosom.
Nema ih čak ni iza
rešetaka od živih stihova.

Ispod tepiha nismo zavirivali
zbog alergije na grinje i prašinu.

Pravili bismo ih od blata,
ali trenutno imamo pametnija posla.
Budućnost nas čeka iza ugla
sa iskopanom sekirom u rukama.

Koga nema, bez njega se može.
Sva mesta su uredno popunjena.
Svet je pun kao oko ■

BLOK BR. V

Radovan Popović: Primeri

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

TREĆI ČOČEK

(iz računске beležnice Ivica Dačića)

Kad si treći – kolena potapšaj ti,
Kad si treći – ramena potapšaj ti,
Kad si treći – celog sebe posvuda potapšaj ti,
Kad si treći – ti si, bato, najveći!

Kad si treći – pobjedu proglasi ti,
Kad si treći – nisi prvi ni drugi,
Nisi prvi, nisi drugi, već si onaj sledeći,
Kad si treći – ti si onaj najveći!

Kad si treći – ti si pravi pobednik,
Prvi, drugi – sve go golja i bednik,
Kad si treći – prvi, drugi mogu da ti duvaju,
Kad si treći – vlast za tebe čuvaju!

Kad si treći – prvog, drugog kresni ti,
Kad si treći – uši im zavrni ti,
To je, bato, politika, nije aritmetika,
Kad si treći, da si tada najveći!

Kad si treći – ne pravi se blesav ti,
Kad si treći – eS-Pe-eSav budi ti,
Kad si treći – prvi, drugi neka dele krivicu
Kad ne mogu da podelu Ivicu ■